

Fundamentele theologie

**Jezus van Nazareth,
volheid en voltooiing van de Openbaring.**

De verhouding O.T. - N.T.

Jezus van Nazareth, volheid en voltooiing van de Openbaring.

Overzicht

- 1 Inleiding: “het profetische argument” en van “de samenhang O.T. - N.T.” .
- 2 De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T.
 - 2.1 De twee testamenten.
 - 2.2 De bronnen van de leer over de samenhang tussen O.T. en N.T.
 - 2.3 Jezus Christus en de vervulling van de Schriften.
 - 2.4 De houding van Jezus tegenover de oude “economie”.
 - 2.5 Het goddelijke opvoedingsplan.
 - 2.6 De Openbaring onder de sluier van symbolen.
 - 2.7 De (profetische) beloften “onder beelden” en hun vervulling.
 - 2.8 De vervulling van de beloften

Jezus, volheid en voltooiing van de Openbaring.

Inleiding.

- Uitgaande van het feit dat de Kerk Jezus ziet als de vervulling van de Schriften behandelen we in dit hoofdstuk de vraag naar de samenhang tussen O.T. en N.T.; m.n. de vraag naar de profetie.
- Het moge duidelijk zijn dat deze vraag enkel Christenen en mogelijk Joden interesseert.
 - ▶ Deze vraag heeft geen of nauwelijks relevantie voor ongelovigen.
 - ▶ Bij dit onderwerp zullen we argumenten uit het N.T. gebruiken.
 - ▶ Voor een goed begrip van de Openbaring is een duidelijke visie op dit thema uiteraard van wezenlijk belang.

Jezus, volheid en voltooiing van de Openbaring.

Inleiding: “het profetische argument” en van “de samenhang tussen het O.T. en het N.T.” .

- We mogen hier opmerken dat de visie op de relatie O.T.-N.T, en op de profetie die hiervan een onderdeel is, vaak problematisch geweest is.
 - ▶ Zo kreeg (krijgt) het O.T. relatief weinig aandacht in liturgie en verkondiging.
 - ▶ Het O.T. is bij veel katholieken vrijwel onbekend.
 - ▶ De moderne inleidingswetenschappen in de Bijbel en exegese van het O.T. hebben het zicht op deze samenhang zeker niet gemakkelijker gemaakt.

Samenhang O.T. en N.T.

Het O.T. heeft betekenis voor de Christenen.

- (1) De economie (heilsbedeling) van het O.T. is er:
 - ▶ “vooral om de komst van Christus en van het messiaanse rijk voor te bereiden, profetisch aan te kondigen en door verschillende voorafbeeldingen te duiden.”
 - ▶ De heilseconomie van het O.T. kan men noemen “het opvoedingsplan van God”.
- (2) De boeken van het O.T. zijn blijvend geldig:
 - ▶ (1) ze drukken een levend godsbesef uit,
 - ▶ (2) ze bevatten een verheven leer over God, de absolute Heer van alles,
 - ▶ (3) en een heilzame wijsheid over het mensenleven,
 - ▶ (4) bewonderenswaardige schatten aan gebeden, m.n. in de psalmen en
 - ▶ (5) het geheim van ons heil.

Samenhang O.T. en N.T.

Het O.T. heeft betekenis voor de Christenen.

- Dat God de auteur van O.T. en N.T. is, is van oudsher de leer van de Kerk.
 - ▶ De relatie O.T. - N.T. kan men schilderen aan de hand van Augustinus:
 - “Het N.T. lag verborgen in het O.T. en in het N.T. werd het O.T. ontsloten.”
 - ▶ Beide testamenten horen bij elkaar en belichten elkaar.
 - “De boeken van het Oude Testament, onverkort opgenomen in de evangelische boodschap, verkrijgen en tonen hun volle betekenis in het Nieuwe Testament”.

De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T. .

De twee testamenten.

- Ons woord testament als vertaling voor διαθηκη (Hebr. berit) betekent een juridische bepaling, die ingaat na de dood van de erflater.
- Enkel Hebr. 9,16-17 gebruikt dit woord in deze betekenis.
- Het woord διαθηκη wordt bv. in Gal. 3,15 anders gebruikt.
 - ▶ De beste vertaling is wellicht **verbond**, d.w.z. een bepaling die God genomen heeft om zijn band met de mensen aan te duiden.

De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T. .

De twee testamenten.

- Verschillende teksten uit de brieven van het N.T. plaatsen “de twee verbonden” tegenover elkaar (Gal. 4,24).
 - ▶ 1. Enerzijds: Christus wordt gezien als de “middelaar van een nieuw verbond”.
 - “Door te spreken van een nieuw verbond heeft Hij het eerst voor verouderd verklaard, en alles wat oud en bejaard wordt, staat op het punt te verdwijnen.” (Hebr. 8,13)
 - ▶ 2. Anderzijds: ligt er een sluier over het O.T. die pas door Christus wordt weggenomen.
 - “Ja, tot op de huidige dag is diezelfde sluier gebleven, als zij lezen in de boeken van het Oude Testament. Hij wordt niet weggenomen, want alleen Christus doet hem verdwijnen. Tot heden toe ligt een sluier over hun geest, telkens wanneer Mozes wordt voorgelezen. Maar telkens als iemand zich bekeert tot de Heer, wordt de sluier verwijderd.” (2 Kor. 3,14-16)

De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T. .

De twee testamenten.

- Het is duidelijk dat men een duidelijk beeld moet hebben over de verhouding tussen beide testamenten.
- Er zijn m.n. twee gevaren: of
 - ▶ (1) **men overdrijft** het contrast tussen beide zoals Marcion (±85-±160) die een tegenstelling ziet tussen de boze God van het O.T. en de goede God van het N.T., of
 - ▶ (2) **men introduceert kritiekloos elementen van het O.T.** in het Christelijke geloof en in de kerkelijke structuren zonder na te gaan op welke manier ze vervuld zijn in Christus.

De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T. .

De bronnen van de leer over de samenhang tussen O.T. en N.T.

- De voornaamste bron over de verhouding tussen O.T. en N.T. is het N.T. Bij Paulus vinden we twee perspectieven:
 - ▶ 1. enerzijds is er soms een zekere polemiek tegen een judaïzerende tendensen (Gal., 2 Kor., Fil.).
 - hij onderlijnt m.n. de beperkingen en tekortkoming van het Oude Verbond (de Wet) vergeleken met het heil dat in Jezus gekomen is. (Rom.)
 - ▶ 2. anderzijds schetsen de teksten die de gewone prediking van Paulus reflecteren een verkondiging die zich baseert op schriftteksten.
 - Deze teksten hebben een meer positief beeld van het O.T. .
 - Zij wijzen op elementen zoals de voorbereiding, pedagogie, voorafbeelding.

De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T. .

De bronnen van de leer over de samenhang tussen O.T. en N.T.

- In de rest van het N.T. vinden wij verschillende theologische visies:
 - ▶ Lucas en de Handelingen wijst op de continuïteit tussen het Jodendom en de Kerk. Het Heil wordt eerst aan de Joden, daarna aan allen gebracht.
 - ▶ eerste Petrusbrief (oud-testamentische) schriftteksten worden gebruikt om het Heil dat in Jezus gekomen is aan te duiden en te betuigen.
 - ▶ Hebreeën houdt een oproep in (vermoedelijk tot Jood-Christenen) om zich los te maken van de Joodse cultus. Hebr. geeft de diepste analyse van het O.T. als voorafbeelding.
 - ▶ Matteüs is diep geworteld in de Joodse cultuur, en tegelijk vinden we een constante verwijzing naar de vervulling in Christus, waardoor het O.T. op een hoger plan gebracht wordt.
 - ▶ Apocalyps is voor groot deel een herlezen (relectuur) en actualisatie van oude profetisch orakels.
 - ▶ 2 Petrus 3,16 spreekt voor de eerste keer over een officiële lijst van Christelijke boeken (de brieven van Paulus) die de auteur vergelijkt met de “overige geschriften”.
- ▶ Kortom binnen het N.T. wordt het O.T. vanuit verschillende perspectieven bekeken.

De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T. .

Jezus Christus en de vervulling van de Schriften.

- Het N.T. beschrijft de verhouding met het O.T. vaak als:
 - ▶ vervulling
 - ▶ volheid
 - ▶ voltooiing (perfectie).
- We moeten weten dat deze termen niet precies overeenkomen met onze hedendaagse begrippen.
 - ▶ Bv. als Jezus in Matteüs aforisch zegt: “Ik ben niet gekomen om op te heffen, maar om te vervullen”, (Mt. 5,17)
 - ▶ dan blijkt uit de voorbeelden die volgen dat het m.n. over het praktische leven gaat en niet over de cultische wetten.

De veelvoudige relatie tussen O.T. en N.T. .

De bronnen van de leer over de samenhang tussen O.T. en N.T.

- Het materiaal van het O.T. kan men indelen in drie grote thema's:
 - ▶ 1. **de geschiedenis**: waar zich Gods plan ontvouwt.
 - ▶ 2. **de wet**: die het concrete bestaan van de gemeenschap en van individuen beheerst en die de wetgeving en de cultus" omvat.
 - ▶ 3. **de beloftes**: die het heil in Christus aankondigen.

De bronnen van de leer over de samenhang tussen O.T. en N.T.

Het thema geschiedenis (2)

- Deze Jezus maakte enerzijds volledig deel uit van het O.T. Hij leefde als Jood onder de Joodse wet.
- Maar tegelijk wordt door zijn dood (Joh. 19,28) de “gunstige tijd, de dag van het heil” (2 Kor. 6,2) voor de mensen bereikt. (Rom. 3,26)
- De wet en de profeten leiden naar de eschatologische omvorming van een uitgekozen deel van de zondige mensheid.
- Deze omvorming van de mensheid en de wereld gebeurt naar analogie met de verrezen Jezus. (vgl. 1 Kor. 15,20 e.v.; Fil. 3,21)
 - Na een geschiedenis van voorbereiding komt de sacramentale geschiedenis waarin de mensen de eerstelingen van de Geest ontvangen.
 - Dit is het “nu” van de tijd van de Kerk.

De bronnen over de samenhang tussen O.T. en N.T.

Het thema geschiedenis (3)

- De vervulling van de geschiedenis:
 - ▶ het O.T. als geschiedenis is een ontfouwen van de goddelijke heilseconomie.
 - ▶ Het heeft een innerlijke continuïteit en begrijpbaarheid, maar zijn interne eenheid heeft een dynamisch karakter en is gericht op een doel (τελος).
 - ▶ Dit doel onthult de volle betekenis van het O.T. en doet het concreet worden in daden.

De bronnen over de samenhang tussen O.T. en N.T.

Het thema wet

- De wet uit het O.T. is tegelijkertijd een **morele** en een **cultische wet**:
 - ▶ Rom. 9,4: “zij zijn Israëlieten, hun behoort de aanneming tot zonen, de heerlijkheid, de verbonden, de wetgeving, de eredienst en de beloften”.
- Het omvat zowel morele geboden als geboden van positief recht.
- Het omvat hij zowel voorschriften als instellingen.

- De middeleeuwse theologie maakte een onderscheid tussen
 - ▶ (1) de **morele** wetten van het O.T. die bevestigd werden in het N.T.;
 - ▶ (2) de **ceremoniële** wetten die afgeschaft worden en
 - ▶ (3) de **juridische** en **institutionele** wetten die bekeken moeten worden op hun praktisch nut.

Het thema wet:

De houding van Jezus tegenover de wet.

- De regel wordt bewaard in Mt. 5,17-19: Jezus is niet gekomen om af te schaffen.
- “Denkt niet dat Ik gekomen ben om Wet en Profeten op te heffen; Ik ben niet gekomen om op te heffen, maar om de vervulling te brengen. Want voorwaar, ik zeg u: Eerder nog zullen hemel en aarde vergaan, dan dat een jota of haaltje vergaat uit de Wet, voordat alles geschied is. Wie dus een van die voorschriften, zelfs het geringste, opheft en zo de mensen leert, zal de geringste geacht worden in het Rijk der hemelen, maar wie ze onderhoudt en leert zal groot geacht worden in het Rijk der hemelen.”

Het thema wet:

De houding van Jezus tegenover de wet.

- De 5 voorbeelden die volgen (Mt. 5,20-48) leren ons in welke zin de vervolmaking van de wet bedoeld is:
 - ▶ de letter van tekst moet overstegen worden vanuit een innerlijk dynamisme. Het doel is om “volmaakt te zijn zoals de hemelse Vader” volmaakt is.
 - ▶ Het doel van de wet is het eerste gebod: “*God boven alles beminnen*”, waaraan Jezus het tweede gelijk stelt “*en je naaste zoals jezelf*”.
 - Het Koninkrijk van God wordt Jezus’ enige doel. In het nieuwe gebod van de liefde is het nieuwe dat men moet beminnen zoals Hij ons heeft liefgehad. (Joh. 13,34; 15,12-13)

Het thema wet

De houding van de apostelen tegenover de wet.

- In de apostolische prediking wordt de economie van de wet in een andere zin gezien.
 - ▶ De nieuwe wet wordt nu “de volmaakte wet van de vrijheid”, of “wie zijn naaste bemint heeft de wet vervuld” (Rom. 13,8).
 - ▶ De oude wet drukte Gods wil voor Israël uit, de nieuwe wet verwoordt Gods wil voor alle volkeren.
 - ▶ Kortom de nieuwe wet heft de oude niet op maar vervult hem en maakt hem meer universeel. Het doel van de oude wet is bereikt in Christus.
- De vervulling is niet enkel te situeren
 - ▶ op theoretisch vlak: de volheid van de deugd van liefde;
 - ▶ maar ook op praktisch vlak: de nieuwe wet moet vruchten van de Geest dragen (Gal. 5,22-25).
- In de apostolische prediking wordt duidelijk verschil gemaakt tussen de morele voorschriften en de bijzondere voorschriften die enkel voor Israël gelden bv. op cultureel of cultisch vlak. M.n. Paulus heeft al deze aspecten uitgelegd.

Het thema wet

De Hebreeënbrief

- De Hebreeënbrief heeft het thema genomen op vlak van het zondeoffer en vergelijkt het oude offer met het nieuwe.
 - ▶ Hier treffen we een ander woordgebruik aan.
 - ▶ Niet πληρωω en τηληω (vervullen en voltooien) maar m.n. het woord **perfectie** τηλησις. Met Jezus is het oude offer opgeheven en overbodig geworden.
 - ▶ Merk op dat het hier enkel gaat over de offercultus.

- ▶ men mag geen beroep doen op Hebreeën om te spreken over een afschaffing van de wet.
 - Wat in onbruik geraakt is, is enkel datgene wat in de wet zijn doel niet kon bereiken.

De samenhang O.T. en N.T.

Het thema de goddelijke beloften

- Over de goddelijke beloften spreekt het N.T. niet in termen van vervulling en belofte want de Gods beloften staan nog steeds.
 - ▶ Bij Paulus is de economie van de wet ondergeschikt aan de economie van de belofte, die van Abraham tot heden geldt. (Gal. 3,16-22; Rom. 4,13-21)
 - ▶ In Christus heeft God getoond “dat Hij bij machte is te volvoeren wat Hij heeft toegezegd” (Rom. 4,21). De verlossing, de gave van genade, de rechtvaardiging en de heiliging zijn tekenen van de vervulling van de beloften van het O.T. .
- Men kan het thema van de “belofte” ook toepassen op het geheel van de Schriften als we ze lezen als een aankondiging van de toekomstige Christus. (1 Pe. 1,10-12)

De samenhang O.T. en N.T.

Het thema de goddelijke beloften (2)

- De jonge Kerk onderlijnde dat het evangelie in overeenstemming is met de beloften van de Schrift.
- Deze beloften openbaren zich in en worden vervuld in de daden, woorden, dood en verrijzenis van Jezus.
- Het gaat er niet om om aan te tonen dat het Christusgebeuren voorzeggd was tot in het kleinste detail maar wel dat het past in de diverse schetsen die de Schriften bevatten.
 - ▶ Daarom wordt de vervulling van de Schriften door de evangelisten op verschillende plaatsen aangehaald.
 - ▶ De vervulling van de Schriften is een fundamenteel principe dat de lezing van het O.T. bepaalt en omvat.
 - ▶ Let op: de band tussen O.T. en N.T. is complex.

De samenhang O.T. en N.T.

De houding van Jezus tegenover de oude “economie”.

- hoe manifesteert de “volheid” van het O.T. zich in de persoon Jezus, die staat in de heilsgeschiedenis van Abraham tot de apostolische Kerk (en tot het eschaton).
 - ▶ Jezus is geboren onder de oude wet (Gal. 4,4). Het O.T. bereidde niet enkel zijn komst voor, maar bepaalde de sociale en religieuze context die mee zijn persoonlijkheid vormde. Jezus was immers een concreet individu, een Jood die leefde in Israël aan het begin van onze jaartelling.
 - ▶ In het kerygma van het N.T. gaat het m.n. om twee aspecten:
 - (1) “God heeft Hem Heer en Christus gemaakt en
 - (2) deze Jezus die gij hebt gekruisigd”. (Hand. 2,36)

De samenhang O.T. en N.T.

De houding van Jezus tegenover de oude “economie” (2)

- Hij is én Messias én Jood.
- Hij staat én boven de geschiedenis én Hij behoort ertoe.
 - ▶ Als we het drama van Jezus in historische perspectief zien dan is Hij dé Jood bij uitstek, die een leven leidde volgens de Schriften.
 - ▶ Zijn leven werd bepaald door één levensregel, de liefde: zichzelf geven voor Zijn broeders tot in de dood.
 - ▶ Door Zijn leven in de Joodse cultuur, taal, wereld, die bepaald werden door de wet, profeten en psalmen behoort Jezus volledig tot het O.T. .
 - ▶ Tegelijk heeft Hij, omdat Hij de Zoon van God is en met God verbonden is en leefde in de Geest, de nieuwe wijze van leven die het nieuwe verbond kenmerkt geïntroduceerd.

De samenhang O.T. en N.T.

De houding van Jezus tegenover de oude “economie” (3)

- Hij vervulde het O.T. niet enkel door zijn woorden maar ook door God “in geest en waarheid” te dienen.
 - ▶ Hij gaf zichzelf immers als offer, in gehoorzaamheid. (Hebr. 10,5-9)
 - ▶ Hij gebruikte Joodse gebruiken (bv. voetwassing) en begrippen (bv. Rijk Gods).
 - ▶ Hij droeg de hoop van Israël tot zijn uiterste consequentie in de paradox van een aan God toegewijd leven dat het risico accepteerde dat met die zending verbonden was.
 - ▶ Hij bracht de psalmen, de gebeden van de lijdende profeten en de teksten van de lijdende dienstknecht van Jahwe (Jes. 40-55) tot voltooiing.
- Het N.T. komt dus
 - ▶ enerzijds zonder breuk voort uit O.T.
 - ▶ en anderzijds wordt alles op een hoger plan gebracht door de godmens Jezus Christus.

De samenhang O.T. en N.T.

Het goddelijke opvoedingsplan.

- Het beeld van de goddelijke pedagogie komt van Paulus.
 - ▶ Hij kent aan het Woord van God in het O.T. een pedagogische functie toe. (Gal. 3,24 “De wet is dus voor ons een oppasser (opvoeder, παιδαγωγός) geweest tot de komst van Christus”).
- Er is een zekere parallel tussen twee religieuze bepalingen die de oude heilseconomie kenmerken. NI.
 - ▶ (1) **de wet** begonnen op Sinaï, en
 - ▶ (2) **het geloof** begonnen bij Abraham (ouder dus). Deze belofte is pas tot volheid in Jezus gekomen. In de tussentijd waren we “opgesloten onder bewaking van de Wet” (Gal. 3,23-25).
- Abraham is het prototype van het rechtvaardigend geloof (Rom. 4,1-22).
 - ▶ Abraham behoorde al tot een nieuwe economie die nu -na Christus-pas geopenbaard is.
 - ▶ Het geloof van Abraham heeft dezelfde kenmerken als dat van de Christenen. Het is door het O.T. te lezen in het licht van Jezus dat men de unieke economie van de genade die erin verscholen ligt kan begrijpen.

De samenhang O.T. en N.T.

De Openbaring onder de sluier van symbolen.

- Over de symbolische (typologische) interpretatie van de Schriften vinden we twee schetsen in het N.T.: bij Paulus en in Hebreënbrief.
- Paulus gebruikt éénmaal het woord **allegorie**.
 - Gal. 4,24: de “Hagar en Sara”-allegorie (respect. oude en nieuwe verbond)
 - Paulus onderlijnt de werking van de H. Geest in de ervaring van het volk bij de Rode Zee en in de woestijn, die hij ziet als τυποί (typoi / voorafbeeldingen) van de aanwezigheid van Jezus (1 Kor. 10,1-12).
- ▶ De symbolische interpretatie van teksten veronderstelt een “lineair” geschiedenisbegrip, waarin de grote gebeurtenissen uit het O.T. een structurele analogie bieden met de latere gebeurtenissen. bv.
 - Rom. 5,14: de analogie Adam-Jezus en
 - 1 Pe. 3,20-21: de analogie tussen de redding van Noach en de redding in het doopsel.

Allegorie is een beschrijving van bepaalde toestanden of gebeurtenissen aan de hand van parallel lopende voorstellingen uit een andere sfeer.

De samenhang O.T. en N.T.

De Openbaring onder de sluier van symbolen.

- De Hebreënbrief: heeft een eigen visie op de voorafbeelding.
 - ▶ We vinden hier de symbolische band tussen de geschiedenis/offer in het O.T. en het offer van Christus.

- Hebr. werkt m.n. uit hoe het oude verbond een voorafbeelding is van het nieuwe.
 - ▶ ziet een parallel tussen het offer, het offerlam, de priester uit het O.T. en het kruisoffer van de Heer.
 - ▶ noemt het O.T. een schaduw (8,5; 10,1), kopie (8,5; 9,23) en symbool (9,24) van het nieuwe verbond.
 - ▶ interesseert zich enkel voor een analogie op het vlak van de cultus en niet op het historische vlak.

De samenhang O.T. en N.T.

De Openbaring onder de sluier van symbolen.

- Bij een analyse van het N.T. vinden we een drie gegevens die eventueel symbolisch geïnterpreteerd kunnen worden:
 - ▶ de grote historische ervaringen van de vaders, die reeds in het O.T. geïnterpreteerd werden als ervaringen van de “wegen van God”.
 - ▶ institutionele ervaringen, cultus, liturgie, paasmaal, zoals het zonde-offer.
 - ▶ profetische beloften.

- Kortom de theologische interpretatie van deze “voorafbeeldende realiteiten” is wezenlijk voor een Christelijke (her)lezing van het O.T. en komt voor in N.T. zelf.

De samenhang O.T. en N.T.

De (profetische) beloften “onder beelden” en hun vervulling.

- In het O.T. wordt het volk Gods voorbereid en opgevoed door de Wet en door historische ervaringen en gebeurtenissen.
 - ▶ Veel profetische beloften uit het O.T. duiden aan dat de tijd van Israël gericht is op een toekomstige orde.
- Men kan stellen: er is een vitale band bestaat tussen de twee testamenten.
 - ▶ er zijn profetieën in het O.T. die gericht zijn op het N.T. .
 - ▶ tegelijk mondt de ervaring van het volk Israël met Zijn God uit in een theologie van het mysterie van het Heil.
 - ▶ de profetische beloftes die onder beelden versluierd waren, evenals de reflectie erover, bleven ambigu in het O.T..
 - ▶ men kon de wijze van toekomst/vervulling niet anticiperen.

De samenhang O.T. en N.T.

De (profetische) beloften “onder beelden” en hun vervulling. (2)

- Als we de beloftes uit het O.T. en hun vervulling in het N.T. bestuderen dan twee dingen:
 - ▶ (1) vanwege het figuratieve of voorafbeeldende karakter van de profetische taal is deze taal noodzakelijkerwijze ambigu in zijn beloftes en
 - ▶ (2) enkel de vervulling van de beloftes (in een historisch feit) kan de ambiguïteit opheffen.

- We kunnen onmogelijk met het O.T. in de hand, zonder kennis van het N.T., voorspellen wat het N.T. zou moeten inhouden, of hoe de Messias eruit zou moeten zien, wat zijn boodschap wat het Messiaanse Rijk zou moeten zijn, enz.

De (profetische) beloften “onder beelden” en hun vervulling. (3)

De ambiguïteit van de profetische taal.

- In de profetische taal vinden we samengevat drie onduidelijkheden: gaat het in de beloftes over Gods ingrijpen in de geschiedenis
 - ▶ 1. om een aardse/historische of een meta-historische eschatologie?
 - ▶ 2. een langzame (progressieve) of plotse realisatie van de vervulling (Rijk Gods)?
 - ▶ 3. een glorievolle of een lijdende middelaar?

De ambiguïteit van de profetische taal.

Een historische of een meta-historische eschatologie?

- Een eerste ambiguïteit: op welk vlak ligt het object van de beloftes en van het Heil?
 - ▶ Sommige teksten lijken te wijzen op een **binnenwereldse** vervulling van de geschiedenis van Israël. M.n. teksten van vóór en tijdens de ballingschap wijzen op een nationale restauratie en op een aards Messiaans rijk (Zach. 9,9-10; Sir. 36,1-17; Tob. 13; Bar. 4,5-5,9).
 - ▶ Andere teksten wijzen op een **buitenaardse**, paradijselijke vervulling. Dit vinden we m.n. vanaf de achtste eeuw bij Hosea en Jesaja. (bv. Jes. 11; 13,8v)
- Ten tijde van Jezus' leven bestaat er bij de Joden geen duidelijkheid over hoe het messiaanse rijk eruit zal zien.
- De Schrift geeft geen uitsluitsel voor de ontcijfering van de beloften.
 - ▶ Verderop zal aangeduid worden dat in feite beide aspecten samen tot het Messiaanse Rijk horen: Het Rijk Gods dat Jezus verkondigt **komt nu reeds, maar nog niet in zijn volheid.**

De ambiguïteit van de profetische taal.

Een langzame (progressieve) of een plotse realisatie van het Rijk Gods.

- Ook de ambiguïteit: Hoe men van deze geschiedenis naar het eschaton overgaat.
 - ▶ Is het een langzame aardse vervulling? Gaat het om een progressief vervullen van de goddelijke beloften (bv. in een eschatologische strijd), van het rijk van de Messias, het verzamelen van de verstrooiden, een omvorming van de hele aarde?
 - ▶ Is het een plots boven-aards einde? Er wordt gewezen op een zware crisis aan het einde, waarna God plots ingrijpt, waarna de algemene verrijzenis volgt en de nieuwe wereld aan de andere kant van de tijd begint.
- Beide lijnen bestaan duidelijk naast elkaar in de Schrift en ook in de vervulling, in het Rijk Gods.

De ambiguïteit van de profetische taal.

Een glorievolle of een lijdende middelaar?

- Ambigu: hoe zal de middelaar van het Rijk Gods eruitzien.
 - ▶ Soms: een koninklijke middelaar, een aardse koning, ook al legt men soms nadruk erop dat Hij de goddelijke Geest bezit (Jes. 11,2v) of op zijn nederigheid (Zach. 9,9).
 - ▶ Soms: naast een koninklijke Messias ook sprake van een priesterlijke Messias, aan wie op aards vlak de koninklijke ondergeschikt is en blijft. (Dan. 7)
 - ▶ Bij de profeten wordt de Dienaar van Jahwe meestal als een lijdende rechtvaardige gezien waarvan de koninklijke trekken verdwenen zijn en wiens lijden en offer de weg is naar de uiteindelijke glorie.
 - ▶ Daarnaast treedt in de apocalyptische traditie ook de mysterieuze Mensenzoon op, die vervolgd wordt (Dan. 7).
 - ▶ Er is ook nog de bruidsmystiek (wordt nog uitgewerkt).

De ambiguïteit van de profetische taal.

De fundamentele onduidelijkheid: wat is het object van de beloften.

- De hamvraag is: hoe zijn de ambigue gegevens van de profetische beloften te verenigen?
- 1. Een tijdelijke of een geestelijke verlossing?
 - ▶ Van ene kant lijken de profetieën over het de tijdelijke verlossing van Israël te gaan,
 - ▶ van de andere over de geestelijke verlossing van alle mensen.
 - Het Heil is in beide gevallen verschillend:
 - of het is een aardse heerschappij van Israël
 - of een transcendent rijk van God.
 - ▶ De profetische teksten laten dit in het midden.

De ambiguïteit van de profetische taal.

De fundamentele onduidelijkheid: wat is het object van de beloften.

■ 2. Het object van de beloftes onder figuren.

- ▶ Onder de sluier van instellingen en van voorafbeeldende gebeurtenissen (typoi) worden beloftes gedaan, waarvan de betekenis pas duidelijk is geworden in het historisch feit van Jezus.
 - Toen Jezus Zijn “pedagogie” van het volk begon waren sommige begrippen en ideeën vrij direct en eenvoudig toegankelijk voor het volk bv. Rijk Gods, de eredienst, of de idee van een algemene goddelijke vergelding.
 - Maar sommige dingen waren onduidelijk voor hen, zoals het boventijdelijk karakter van de vergelding, de persoon van de Zoon Gods.
- Israël zag zichzelf zeker niet als een meta-historische realiteit.
 - ▶ Daarom werd dit mysterie in hun tijd verwoord door profeten onder de sluier van zichtbare dingen als steun voor of verwoording van de geloofservaring en openbaring Gods.

De ambiguïteit van de profetische taal.

Het overstijgen van de figuren.

- De kritische basis voor het onderscheiden. Wat moet uit deze beloftes nu letterlijk en wat moet figuurlijk genomen worden?
 - ▶ Hiervoor vinden wij geen criteria in het O.T. zelf. Het is goed op te merken dat we in de profetische beloften twee elementen van verschillende oorsprong en gehalte vinden, nl.
 - ▶ (1) de elementen die in het verlengde liggen van de algemene menselijke ervaring en
 - ▶ (2) de elementen die ten nauwste verbonden zijn met de specifieke ervaring van het volk Israël.

Het overstijgen van de figuren.

De kritische basis voor het onderscheiden.

- ad 1. De profetieën die voortkomen uit de algemene menselijke ervaring met als centrum het menselijke contact met God gaan m.n. over de ervaringen van zondigheid, sterfelijkheid, de “pauvre condition humaine”.
 - ▶ De profeten kondigen aan dat de mens hiervan bevrijd zal worden (bv. de liederen van de Ebed Jahwe).
 - ▶ In de apocalyptische traditie (dit type profetie heeft slechts accidenteel iets te maken heeft met de (politieke) geschiedenis van Israël) wordt de beloofde vreugde geplaatst in de “komende wereld” en wordt het lijden gezien als een voorwaarde om eraan deel te krijgen.

Het overstijgen van de figuren.

De kritische basis voor het onderscheiden.

- ad 2. Andere ervaringen zijn ten nauwste verbonden met de eigen ervaring van Israël met Jahwe in de loop van zijn geschiedenis.
 - ▶ Ze zijn verbonden met zijn geschiedenis en tijdelijke instellingen.

 - ▶ Het is opvallend dat m.n. elementen van het eerste type in het centrum van de profetische beloftes liggen.
 - ▶ Het ander element hoort er ook bij want puur menselijke ervaringen zonder een bepaalde culturele, politieke, religieuze enz. context kunnen er niet zijn.

Het overstijgen van de figuren.

Het geestelijke verstaan van de beloftes.

- Een echte interpretatie en onderscheiding van de beloftes dient te gebeuren door iemand die leeft in verbondenheid met diezelfde goddelijke genade, te weten: God, Christus en Zijn Kerk.
 - ▶ St. Augustinus: zij die God liefhebben kunnen door de sluier van de oude beloftes heen de werkelijkheid (van het N.T.) die erin voorafgebeeld is zien.
- In profetieën wordt de geestelijke realiteit van het N.T. soms deels onthuld, deels gesluierd blijft onder “figuren” (voorafbeeldingen).
 - ▶ Enkel het geloof kan de versluierde werkelijkheid waarnemen.
 - ▶ Kortom: er is geen authentieke interpretatie van de profetieën zonder onderscheiding van geesten.
 - Paulus wijst er bv. op dat er een sluier ligt over het verstaan van de Joden bij het lezen van de Schriften. (2 Kor. 3,12-4,6)
 - Zoals er een sluier ligt over de Schriften voor het Joodse volk, zo ligt ook een sluier over het N.T. voor hen die niet de juiste instelling/genade hebben.

Jezus de vervuller

1. De vervulling van de beloften

- Jezus neemt de sluier van de ambiguïteit van de profetische beloften (“figures”) weg.
- In de woorden van Pascal:
 - ▶ “les prophètes étaient équivoques, elles ne le sont plus”.

Jezus de vervuller van de beloften

De vervulling in een historisch feit.

- Met Jezus Christus treedt het Heil in de menselijke ervaring binnen,
 - ▶ (1) niet meer -zoals bij de profeten- als een toekomstige werkelijkheid die symbolisch uitgedrukt werd, vertrekkend van dingen uit het verleden,
 - ▶ (2) ook niet in een transcendente realiteit die symbolisch uitgedrukt wordt aan de hand van waarneembare werkelijkheden.
- Het Heil is nu een historische persoon en een historisch feit. De goddelijke pedagogie bereikt haar vervulling en einde.
- Het heilsgebeuren is niet beperkt tot het aardse leven van Jezus, 3 stappen:
 - ▶ (1) Zijn komst in het vlees,
 - ▶ (2) Zijn permanente komst in de Kerk, en
 - ▶ (3) Zijn uiteindelijke komst in heerlijkheid.
 - Dit geheel vormt de vervulling van de profetieën. De 3 aspecten horen samen. De vervulling is niet enkel een enkelvoudig historisch feit maar een complexe realiteit.
 - De vervulling overstijgt verwachting uit het O.T. Het feit van de incarnatie van Gods Zoon is op geen enkele manier voorzegd en overstijgt alles.

Jezus de vervuller

De interpretatie van de profetische beloftes.

- Tussen de verschillende elementen van de profetische beloften onderscheidt men nu duidelijk, die welke slaan
 - ▶ op Christus, de brenger van het Heil
 - ▶ op het geredde volk, de Kerk
 - ▶ op Zijn komst in het vlees
 - ▶ op Zijn Heer-zijn in de Kerk
 - ▶ op Zijn definitieve wederkomst in glorie.

- De vervulling
 - ▶ bij sommige elementen is het enkel in een hogere graad van precisie, zonder van plan te veranderen;
 - ▶ andere elementen zijn een voorafbeelding, waarvan de letter overstegen wordt door de werkelijkheid die ermee bedoeld werd.

Jezus de vervuller

Jezus Christus, de middelaar van het Heil.

- De profeten voorspelden een middelaar met verschillende gezichten. Jezus “kiest” als het ware daaruit,
 - ▶ zo laat Hij alles wat met tijdelijke macht te maken heeft weg.
 - Hij wijst hen af die Hem een koninkrijk willen aanbieden. (Joh. 6,15)
 - ▶ Hij kiest voor de lijdende dienstknecht.
 - Hij geeft onderricht zoals de lijdende dienaar (Mt. 12,17-21; Jes. 42,1-4),
 - Hij wordt onder de booswichten gerekend (Lk. 22,37; Jes. 53,12),
 - Hij offert zijn dood als zoenoffer (Mk. 11,45; Jes. 53,10).
 - Zijn bloed wordt geplengd tot vergeving van zonden (Mt. 26,28; Jes. 53,11-12) en daardoor wordt Hij de middelaar van het Verbond (Mt. 26,28; Jes. 42,6)

Jezus de vervuller

Jezus Christus, de middelaar van het Heil (2)

- Pas na Zijn lijden volgt de glorie van de verrijzenis. De profetieën over de verrijzenis zijn in te delen in twee categorieën.
 - ▶ 1. De ene groep vertrekt vanuit de tijdelijke ervaring van Israël om te spreken over een Messias-koning.
 - De Messias-koning toegepast op de verheerlijkte Jezus, betekent Jezus zien als koning van een bovenaards rijk: Hij zit aan Gods rechterhand (Mk. 16,9; Ps. 110,1). Dit koninkrijk is niet van deze wereld. Hij is de “Koning der koningen” die heerst met gerechtigheid (Ap. 19,11.16), enz.
 - ▶ 2. Voor de definitieve komst van het koninkrijk van Christus in heerlijkheid gebruikt men het beeld van de mensenzoon van Dan. 7 (vgl. Mt. 24,30; 25,31; 26,64).
 - Oorspronkelijk was dit beeld een symbool van het transcendente koninkrijk van Jahwe in de komende wereld voor de vervolgde heilige rest. Jezus past de titel mensenzoon op zichzelf toe, m.n. in Zijn aankondigingen van het lijden, als noodzakelijk voorspel (Mt. 17,9) voor Zijn glorievolle verrijzenis. (Mt. 8,20; 11,19; 17,22; 20,28)

Jezus de vervuller

Jezus Christus, de middelaar van het Heil (3)

- De uiteindelijke verheffing van de dienstknecht na zijn aardse vernedering (Fil. 2,11) komt niet als een goddelijke gave die Hij als mens zou krijgen, de verheffing komt Hem rechtens toe, want Hij is uit de hemel neergedaald. (Joh. 3,13)
- De aankondigingen van de toekomstige middelaar worden tot een soliede synthese samengesmeed.
 - ▶ Dit gebeurt niet als een logische conclusie,
 - ▶ maar door (het historische feit van) Jezus die mens werd, stierf op het kruis, verrees is en die nu aanwezig is in Zijn Kerk en die definitief verwacht wordt aan het einde der tijden.

Jezus de vervuller

Het “geredde volk”.

- Ook de vervulling van het geredde volk, de Kerk, overstijgt de beelden en beloftes van het O.T. .
 - ▶ De Kerk is de bruid van Christus.
 - ▶ De Kerk is in haar mysterie het historisch voortbestaan van het mysterie van de incarnatie.
 - ▶ Ook hier zijn er twee opeenvolgende tijden: één in deze geschiedenis en één na deze geschiedenis.
- Nieuw is dat de toekomstige wereld reeds aanwezig/begonnen is. Het Heil leidt de mens binnen in de nieuwe schepping. (Gal. 6,15)

Jezus de vervuller

Het “geredde volk” (2)

- Ook hier geldt: sommige dingen passen zonder transpositie op het nieuwe godsvolk, d.w.z. dat ze enkel een hogere prefectie krijgen.
 - ▶ M.n. die dingen die over de intieme band met God in het nieuwe verbond spreken (bv. Jer. 31,31-34) kan men letterlijk nemen (Hebr. 8, 6-13 en 10,15-18).
- Voor andere teksten is een typologische transpositie nodig
 - ▶ bv. het nieuw Jeruzalem moet symbolisch geïnterpreteerd worden. Zij is onze moeder (Gal. 4,26), die op het einde der tijden in haar glorie geopenbaard zal worden (Ap. 21,1-22,5).
 - ▶ Dit Jeruzalem is van een ander gehalte dan het aardse Jeruzalem.

Jezus de vervuller

De verandering van de Schriften.

- Het principe van de vervulling van de Schriften omvat twee aspecten:
 - ▶ (1) het mysterie van Jezus vervult de beloften en de “voorafbeeldingen” want Hij was op deze twee manieren aangekondigd, én
 - ▶ (2) in de profetieën lopen de beloftes en figuren (τιςτοι) door elkaar.
- De auteurs van het N.T. geven zich weinig moeite om te weten of de teksten die zij toepassen op de diverse aspecten van het Christus-mysterie letterlijk of figuurlijk moeten geïnterpreteerd worden.
 - ▶ In elk geval worden de teksten van het O.T. in het N.T. in een nieuw licht gezien.
- Henri de Lubac merkt op dat Jezus niet enkel het O.T. uitlegt maar het ook verandert en op een hoger plan brengt.
 - ▶ De auteurs van het N.T. lezen dingen in de beloftes van het O.T. die tot op dat ogenblik niet toegankelijk waren.

Einde
